

Boldogabb lesz a mocsár is?

Amikor a régiségben a nadrágos ember szoba elegyedett a pusztán a hortobágyi pásztorral, az általában megkérdezte tőle: „Hazurúl gyütt kend?” Ami azt jelentette: elvárná, hogy hazurúl hozott dohánnyal, itallal, miegymással megkínálja a pusztá nehéz sorsú lakóját. Ha valaki „nem hazurúl gyütt”, azzal nem volt hajlandó cserélgetni a szót, nem volt hajlandó a szolgálatára állni.

ismereteinek köszönheti neve előtt a dr. betűket.

A természetvédelmi területkezelő bölcsőjét nem itt, hanem a bihari Bedőben ringatták, középiskolai ismeretekkel a debreceni Tóth Árpád Gimnáziumban töltötte, a DATE-n szerezte a diplomáját. A Hortobágyi Nemzeti Parkhoz tizennégy évvel ezelőtt szegődött a 38. esztendejét taposó férfi, őt pusztáegység alkotja a „birtokát”: a nagyiváni, a kun-

lehet több belőlük húsz-ezernél. Néha tévesen írják, hogy hazánkban él a legtöbb, háromezernek tudják, pedig örülni lehetne, ha ezernyen lennének. Ezzel szemben Spanyolországban 7–10 ezer közötti az állomány.

A 304-fajta madár társadalmában örvendetes jelenség, hogy a darvak megsokszorozták magukat. A vándorló madár valószínűleg annak köszönheti nagyobb létszámát, hogy

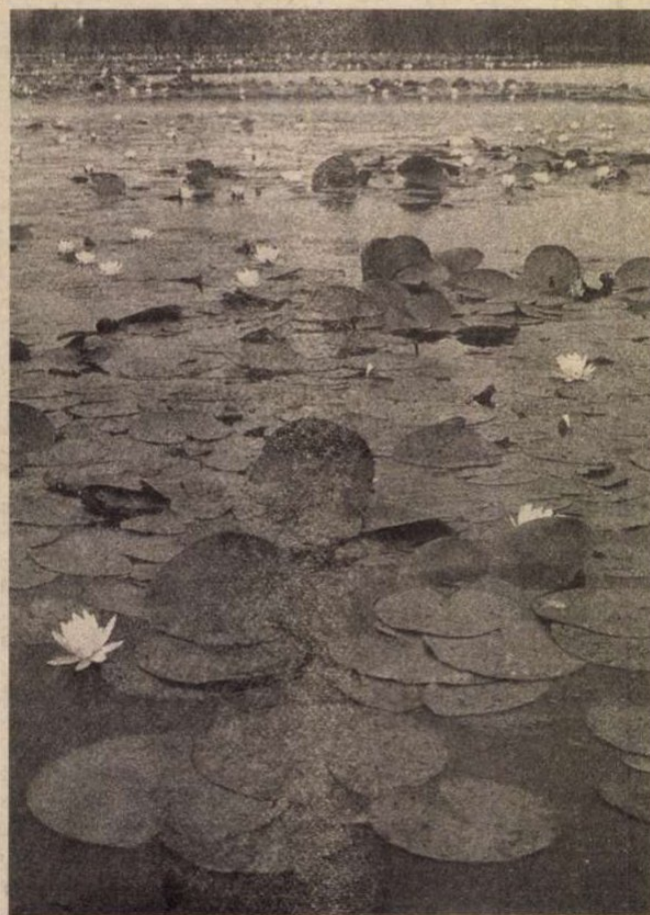
Dr. Kovács Gábor: „Kijelöltem a területet, ahol tilos kaszálni”

Dr. Kovács Gábor, a Nagyivánban lakó természetőr szívesen állt a rendelkezésünkre, habár „nem hazurúl gyüttünk”, éppen hogy nem adni, hanem kérni jöttünk. Azt kértük tőle, hogy mutassa meg a nagy táj legféltettebb zugát, azt, amit kevés emberfiának van szerencséje látni. Félre a leegyszerűsítő, gyöngyösbokrétás elemekkel: a karikás ostorral, a gémes kutakkal, a hortobágyi „sombroval”, a kilenclyukú híddal, a ménesek nyargaló futásával! Jöjjenek inkább a kihalástól féltett kócsagok, lássuk a temérdek állatnak és növénynek életteret adó mocsarat. A többi között is a kunkápolnásit, amely háromezer hektárjával a legnagyobb összefüggő mocsár a — legszélesebb értelemben 120 ezer hektárnynak vett — Hortobágyon.

De most még Nagyivánban vagyunk, ahol régóta „dühödten építkezik a falu”. A másfél ezer léleknel kevesebbet számláló faluközösség többek között arról ismerszik meg, hogy cigánysága (laknak itt elegenden) talán a legigyekvőbb minden magyar falu cigánysága között, se szorgalomból, se tisztességéből, se rendszeretéből nem szorul kioktatásra.

— Úgy tudom, önről mintázta Taar Ferenc a televízióban nemrégiben sugárzott filmjének, a Fehér kócsagoknak a főszereplőjét...

— Az a fiatal természetvédelmi szakember italt fogyaszt a filmben, rólam pedig mindenki tudja a faluban, hogy soha nem iszom alkoholt — mondja kissé érdesen Kovács Gábor, aki madártani

Áprilistól szeptemberig virítanak a tavirózsák

madarasi, továbbá Borzas, Ágota és Zám pusztá. Ezek 21 ezer hektárt tesznek ki.

— Mikor a jövetelünket jeleztük, a sok munkára panaszkodott. Mik az égetően szükséges tennivalók most?

— Elérkezett a fűkaszálas ideje, s ez derékba vágta bizonyos madarak fészkelését. Aggódom azért, hogy a tűzök visszaüljön a fészkeire, vigyáznom kell arra, hogy a gépek kímélik meg a szíki csér telepét.

— Mekkora a tűzök állomány?

— Mintegy 220 példányra tehető. Az egész világon nem

északon újabban sokkal fokozottabban védik. S milyen állatok tartoznak a különösen védettek közé a mocsárvilágban? A vidra és a teknős mindenképpen. S milyen furcsaságok esnek az állatok cirkulációjában? Hébe-hóba lehet itt látni sakkalt és nyestkutyát, de került már jávorszarvas is, holott ezeknek az oktanoknak nincs erre semmi keresnivalójuk. Meglátszik az analfabétaságuk, nem tudják elolvasni az intótáblák szövegét: Idegeneknek a belépés tilos!

A kanalas gémelek röpte

A Cszakásfenék rész felé gyalogoltunk, útközben a táj minden titkainak tudója megmutogatja a göcsörtös görvélyfüvet, a virágkákát, a zsiókát, a hídórt, a hernyópázsitot, a cigánybúzát, az alacsony fűzényt, néhány növényt az ezernyi itt élőből. „A Hortobágy botanikailag inkább tartozik Kelet-, mint Közép-Európához” — halom a természetőről, aki már mezít-láb lépeget mellettünk. Mondja, hogy a múlt rendszerben hallgatott eleget a főnökeiktől a szocializmust lejárató, a ludasmatyis szegénységet idéző mezít-lábasság miatt. Aztán megmutatja a tőlünk nem messze zengedező csikosfejű nádi posztát. A fajtának 220 éneklő hímjéről tudnak. A Lengyelországban honos madarat először 1971-ben észlelték a pusztán. Egy hímnek több tojója van, de nem sokat ér vele, hisz azok (igaz, költenek most) nem engedik a fészkek közelébe.

— A sarkantyús sármány téli vendég nálunk, s itt nem eszik egyebet, csak kígyófarokfüvet. Sok időbe került, míg megtudtuk, hogy mivel él.

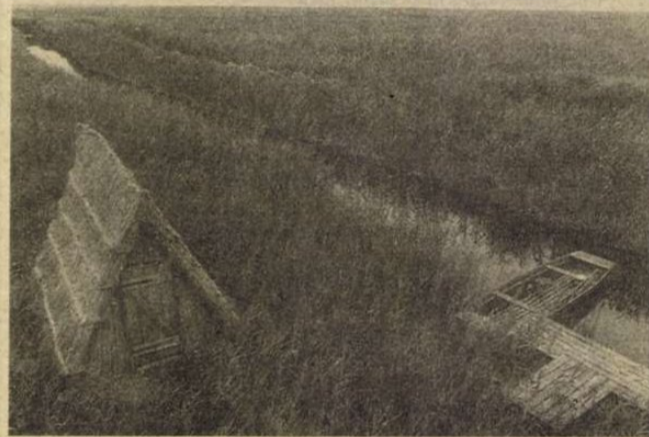
Aztán a gémekekre terelődik a szó. Nem csoda, a kanalas gémelek telepe felé közelünk, a csónak halkan siklik a gyönyörű tavirózsa-szigetek között. Az egyik tavirózsalevélen a rókavörös üstökös géme kémlél ben-

nünket. Szürke géme, nagy-kócsag, kiskócsag, kanalas, vörös, üstökös géme, batla, bakcsó — ezek a fajták telep-kötélékben élnek, míg a pocgém és a bölömbika reme-tesfészkelők. Mikor észre-vesznek bennünket, szinte egyszerre röppennek a magasba a kamaszkorba ért kanalas géme. Nem félnek túlságosan, inkább röp-tudományukkal hivalkodva

amit akartak. Vége van, hál'istennek. Ránk is férne már egy békésebb, könnyebb időszak.

Fölmegyünk a farkasszigeti fatoronyba, s körül-nézünk. Szinte amíg a szem ellát, náderdő hullámszik a szél férfias simogatása alatt.

— No, kiszórákoztuk magunkat, mint kutya a kútban — mondja mosolyogva Kovács Gábor, miután leká-

Kilátás a farkasszigeti fatoronyból

kerülnek egyet a leve-gőgében.

— Nem is reméltük, hogy egyszer leáldozik a régi rendszer. De sok elvtárs ártott a táj bioszférájának! Sorolhatnám a neveket, de minek? Pedagógus feleségem éveig azért nem jutott álláshoz Nagyivánban, mert a rám bízott területet jobban féltettem az egyik itteni atyá-úristentől, mint kellett volna. Azt csináltak a kiskirályok,

száldunk, s megértjük: vége a vízi vizitnek.

Abban a reményben távo-lodunk a kunkápolnási mocsártól, hogy az új idők nem-csak az emberhez lesznek könyörületesebbek, boldogabb lesz a fű, a fa, a madár is. Hogy ezáltal megintcsak az embernek legyen könynyebb teher a földi élet.

Erdei Sándor

(Horváth Katalin felvételei)

Az egyik legszebb pusztai növény a virágkaka